

Конституція України як основний Закон держави і громадянського суспільства

Саме поняття Конституції в перекладі з латині означає встановлення, заснування, устрій.

Конституція має основний, установчий характер, закріплює основи суспільно-економічного ладу держави, її форми правління, національно-територіального устрою, організацію і систему державної влади і місцевого самоврядування, встановлює принципи їх функціонування, визначає основні права, свободи і обов'язки людини і громадянина, створює політико-правові умови формування структур громадянського суспільства, встановлює принципи законності та правопорядку.

Виключність Конституції як правового документа полягає насамперед у тому, що у своїх кращих історичних зразках вона є актом не стільки держави, скільки громадянського суспільства. Саме породжені громадянським суспільством конституції і сьогодні є зразком для конституційної законотворчості молодих держав.

Конституція України відповідно до її ст. 160 набрала чинності з дня її ухвалення Верховною Радою України — 28 червня 1996 року. Моментом вступу в дію Конституції України є оголошення результатів голосування за проект Конституції України в цілому на пленарному засіданні Верховної Ради України. Конституція має всеосяжний об'єкт регламентації та впливу. Так, Конституція України 1996 р. якісно відрізняється від попередньої Конституції УРСР обсягом регулювання широкого кола суспільних відносин — політичних, соціальних, духовно-культурних, закріпленням нового статусу особи і громадянина, суспільства і держави, органів державної влади і самоврядування, принципів роботи державного апарату та ін. Конституційні норми є вихідними (первинними), засадними началами для діяльності державних органів і посадових осіб, політичних партій, громадських організацій і громадян.

Конституція України містить норми прямої дії, які відповідають основним стандартам сучасного міжнародного права і не потребують будь-яких додаткових законів і постанов для їх застосування. Пряма дія конституції властива не лише Конституції України, але й Конституції Автономної Республіки Крим (ухвалена в 1998 р., набрала чинності в 1999 р.), норми якої є нормами прямої дії в межах її території. Пряма дія Конституції служить гарантом охорони і захисту прав і свобод людини і громадянина.

Так, Основний Закон гарантує громадянам право звертатися до судових органів країни для захисту своїх інтересів (ст. 8), а також до відповідних міжнародних організацій. Для реалізації ст. 55 Конституції України, яка гарантує право на оскарження в суді дій будь-яких посадових і службових осіб без обмежень, не потрібно звертатися до спеціального закону.

Конституція України має гуманістичний характер: розглядає права людини як найважливішу цінність безпосередньо для самої людини. У ній втілено світові стандарти прав людини, встановлено межі втручання держави у приватне життя громадянина, механізми забезпечення його прав і свобод. До

основи визначення прав і свобод людини і громадянина в Конституції покладено поняття людської гідності.

Цінно, що основний Закон нашої держави встановлює непорушність гуманістичного принципу в майбутньому: при ухваленні нових законів або внесенні змін до чинного законодавства не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод (ст. 22) та має реальний характер: фіксує фактично існуючу систему суспільних відносин, правопорядок, які склалися на момент її ухвалення.

Конституція містить значний потенціал розвитку основних інститутів громадянського суспільства, демократичних інститутів публічної влади. В основу перспективної концепції Конституції України покладено досягнення вітчизняної та світової конституційно-правової думки і практики, наприклад, побудова демократичної, соціальної, правової держави. Конституція є своєрідним політико-юридичним путівником, компасом суспільних відносин та становить базу для поточного законодавства і формування правової системи держави. Поточне законодавство розвиває положення Конституції. Як юридична база законодавства Конституція — серцевина всього правового простору країни, виток формування її правової системи, орієнтир її вдосконалення. Її верховенство в національній правовій системі полягає у визначенні взаємозв'язку і узгодженості напрямків розвитку правової культури, юридичної практики й інших ланок правової системи, стимулюванні гармонізації галузей права і систематизації законодавства.

Важливе значення в Основному Законі мають питання взаємовідносин держави і громадянського суспільства, регулювання основних сфер життєдіяльності громадянського суспільства. Це проблеми власності, підприємництва, екологічної безпеки, сім'ї, діяльності громадських об'єднань, свободи інформації тощо.

Громадянське суспільство ґрунтується на засадах свободи і рівноправності людей, самоорганізації і саморегулювання. Держава підпорядковується служінню громадянському суспільству і спрямовує свою діяльність на забезпечення рівних можливостей для всіх як основи соціальної справедливості. Правове регулювання в громадянському суспільстві здійснюється у визначених Конституцією України межах і спрямоване на забезпечення інтересів людини.

Серед норм конституційного регулювання важливим є положення про те, що Україна визнає пріоритет загальнолюдських цінностей і дотримується загальновизнаних принципів міжнародних документів. Саме цінності, вироблені в процесі розвитку цивілізації, досвід країн з розвинутими демократичними інститутами спроможні інтегрувати наше суспільство у світове співтовариство і спрямувати активність його різних соціальних, політичних структур на досягнення загальних цілей соціально-історичного прогресу.

Конституція України визначає місце Української держави в міжнародному співтоваристві, закріплює основні цілі та принципи зовнішньої політики України, які мають бути вільними від ідеологічних стереотипів минулого і базуватися на загальновизнаних і загальнообов'язкових засадах міжнародного спілкування. Зовнішня політика України спрямована на

забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом розвитку взаємовигідного співробітництва із членами міжнародного співтовариства на основі неухильного додержання принципів поваги до державного суверенітету і суверенної рівності; незастосування сили чи погрози силою; непорушності кордонів і територіальної цілісності держави; невтручання у внутрішні справи; поваги до прав і основних свобод людини; сумлінного виконання міжнародних зобов'язань; мирного врегулювання спорів.

Суворе і точне дотримання Конституції — найвища норма поведінки всіх громадян, громадських об'єднань, комерційних організацій, державних органів і посадових осіб.

Головний спеціаліст

Дніпровського районного управління юстиції у м. Києві

Шевченко Д.С.